

“Kui te seda näete, ei ole veel hilja” ehk millal ja kuidas kasutada silmakaitsevahendeid

Silja Mätlik
Skydda Eesti OÜ tegevjuhi abi

Silmakahjustused võivad olla pöördumatud ja ravimatud. Nende ennetuseks tuleks igal töökohal, kus on silmakahjustuste oht, tingimata kanda silmakaitsevahendeid. Silmakaitsevahendid kaitsevad silmi lenduvate osakeste, kahjuliku kiirguse jm füüsikaliste ja bioloogiliste tegurite eest.

Silmale on kahjulikud ka UV-kiired, millega me puutume kokku iga päev, eriti praegusel, varasuvisel aastaajal. Suvel tuleb tööandjatel erilist tähelepanu pöörata väljas töötajate kaitseprillidele, need peaksid olema UV-filtriga.

Töötajatele, kes töötavad nii sees kui väljas, nt tõstuki-juhid, tuleks soetada sise- ja välistöö prillid, mis muudavad läätse tooni vastavalt valguse eredusele.

KUIDAS HINNATA PÄIKESEPRILLIDE KVALITEETI?

Et hinnata päikeseprillide klaasi kvaliteeti, tuleb vaadata sirget või joonelist mustrit. Hoia prille mugavas kauguses ja kata üks silm. Liiguta aeglaselt prille, et näha, kas jooned jäävad sirgeks või hakkavad vingerdama. Kui jooned jäävad sirgeks, siis on tegu kvaliteetsete läätsedega. Tänapäeval on head plastikläätsed kvaliteedi poolest klaasläätsedega võrdsed. Odavatel prillidel on tihti valatud klaasid või mikropraod, viletsate läätsede moonutused võivad aga põhjustada peavalu.

Kui märkate prillidel pisimatki moonutust, siis parem ärge ostke neid.

SILMAKAITSETE TESTIMINE

Mehaaniline test vastavalt standardile EVS-EN 166 tehakse 6 mm diameetriga teraskuuliga kiirusega 12 m/s. Sümbol “S” näitab, et see test on läbitud.

Lisatest tehakse suure kiirusega lenduvate osakeste- ga, kus 6 mm diameetriga teraskuuliga tulistatakse vastu läätse. Katse läbinud materjalist tehtud prillid märgistatakse järgmistega:

“F” – läätsed, mis on talunud tulistamist 45 m/s;

“B” – läätsed, mis on talunud tulistamist 120 m/s.

Optiline test vastavalt standardile EVS-EN 167 tehakse vale fookuse, valguse läbilaske jne kindlakstegemiseks. Klaasid märgistatakse numbriga “1”, “2” või “3”, kusjuures esimene klass on parimate optiliste omadustega.

MILLEKS ERINEVAD KLAASIVÄRVID?

- Kollased läätsed lasevad rohkem valgust läbi, neutraliseerivad sinist valgust, annavad selgemad piirjooned, filtreerivad infrapunavalgust ja UV-kiirgust.
- Rohelist läätse kasutatakse gaasikeevituseks, see filtreerib ka infrapunase valguse.
- Sinised läätsed neutraliseerivad kollast valgust.
- 2 UD TIG 01 | MHG 01 DV 01 DGRP DGEVIE | SRROW 01 P 10 10
määril kollastele läätsedele, neutraliseerivad rohelist.
- Punased läätsed neutraliseerivad rohelist, need sobivad hästi nt jahimeestele, laskesportlastele jne.

LÄÄTSEDE TUMEDUSASTMED ERI TÖÖDE TEGEMISEKS

Meetod	Tumedusaste	Märkus
Gaasikeevitus	4–6	Keevitamine, jootmine
Gaasilõikus	5–7	Sõltub hapniku kogusest
Elektroodkeevitus	9–14	Kaetud elektroodiga
MIG terasel	10–14	Õhukeste metallide keevitamine
MIG kergmetallil	10–15	Kergmetallide keevitamine
TIG	9–14	
MAG	10–15	Süsielektroodiga
Lõikus	10–15	
Plasmalõikus	10–13	

Allikad: 3M ja Skydda Sverige AB

MIG – kaarkeevitus inertgaasis asuva metallektroodiga

MAG – kaarkeevitus aktiivgaasis asuva metallektroodiga

TIG – kaarkeevitus inertgaasis asuva volframektroodiga

NB! Vastavalt töötingimustele võib valida lähima ülemise või alumise filtrimärgistuse.

SILMALOPUTUS- JA ESMAABIDUŠID

Sööbivad ja ärritavad ained jagunevad kuude kategooriasse: happed, alused, oksüdandid, lahustid, sideained ja redutseerijad. Keemilise aine agressiivsus on proportsiooniga selle kontsentratsiooniga. Mida kõrgem on toote/kemikaali temperatuur, seda kiiremini see kahjustab rakke. Mida kauem toode/kemikaal on kontaktis inimkoega, seda raskem kahjustus tekib.

Eestis on veel vähestes ettevõtetes kasutusel silmaloputusdušid. Silmaloputusdušid võimaldavad kannatanule anda kohest esmaabi.

- Kõik silmaloputusdušid on kergesti käsitletavad, isegi kannatanu või šokiseisundis inimene saab duši käsitlemisega hakkama. Loputamisel toimub pärast pideme lahti laskmist edasi automaatne pihustamine.

- Silmade loputamisel peavad käed olema vabad, kuna valu põhjustab krampi ja kätega peab aitama silmi lahti hoida.

- Kõik silmaloputusdušid on varustatud rõhu reguleerimise ventiiliga, et rõhk ei kahjustaks silma. Drenaažiga kuulventiilid tagavad kasutatud vee äravoolu, et silma ei satuks saastatud vett.

- Vesi peaks olema 20–30 °C. Eelsoojendatud vesi, pikendab loputusaega.

- On nii alaliselt ühendatavaid kui ka kaasaskantavaid (nt rinnataskus) silmaloputusdušše.

SILMAKAHJUSTUSTE ESMAABI

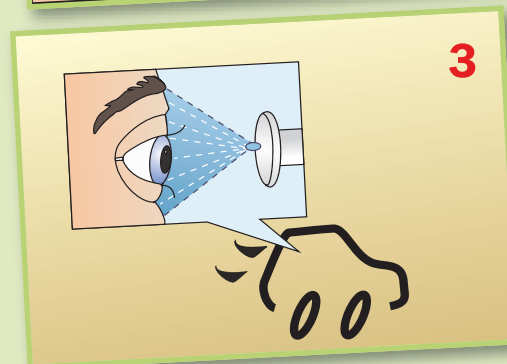
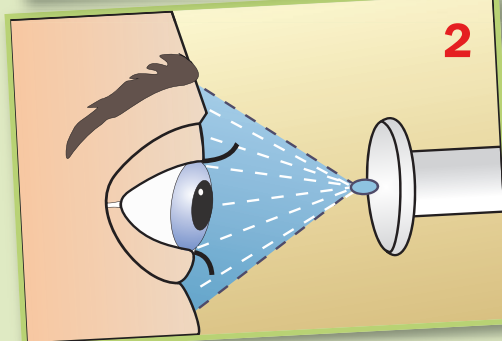
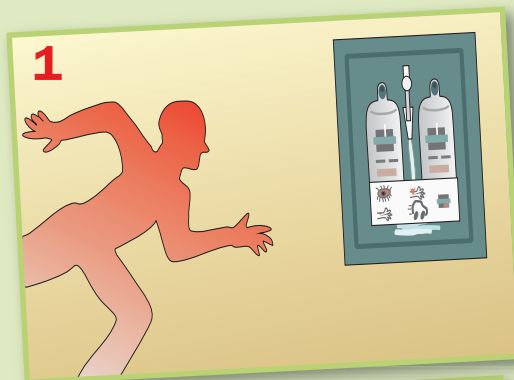
Silmadega juhtuvad õnnetused on enamasti rasked, nende tagajärjeks võivad olla nägemishäired või isegi nägemise kaotus.

Esmaabi andmisel raskete silmavigastuste korral on oluline silmamunade liikumise vähendamiseks katta sidemega mõlemad silmad. Silmaliigutused toimuvad üheaegselt ja kui jätta terve silm katmata, hakkab vigastatud silm vaatamise ajal liikuma koos tervega. See võib halvendada vigastatud silma seisundit.

Mõlema silma vigastusega kannatanu pannakse transportimise ajal lamama.

Reeglina peaks käituma õnnetuse korral järgmiselt:

1. Alusta pihustamist nii kiiresti kui võimalik. 5 sekundit pärast õnnetust mõjub kemikaal juba silma sarvkestale.
2. Hoida pihustit 10 cm kaugusel silmast või kaugusel, mis tundub mugavana.
3. Kui kahjustaja on hape või alus, tuleb silma pihustada vähemalt 15 min. Loputamine peab jätkuma kogu haiglasse transportimise aja.

KUI LISAKS NÄGEMISELE ON VAJA KAITSTA KA HINGAMIST

Keevitamisel võib tekkida ka hingamiskaitse vajadus. Selleks on võimalik osta lisavarustusena sundventilatsioonil töötav korpus, mis ühendatakse vastavalt ohule sobiva filtriga.

P - osakefilter
A B E - gaasifilter
C - suruõhul töötav korpus

Milline filter on vajalik?		Hea ventilatsiooniga töökeskkond	Halva ventilatsiooniga töökeskkond	Kitsad tööolud
Alumiinium	MIG	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
	TIG	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
	Elektroodkeevitus	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
Roostevaba teras	MIG	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
	TIG	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
	Elektrood	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	P	P ja/või P + A B E ja/või C	C
Töötlemata teras	MIG/MAG	P	P	C
	Elektroodkeevitus	P	P	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	P	P ja/või C	C
Värvitud teras (plii baasil värvitud)	MIG/MAG	P	P	C
	Elektroodkeevitus	P	P	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	P	P ja/või C	C
Galvaniseeritud teras	MIG/MAG	P	P	C
	Elektroodkeevitus	P	P	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	P	P ja/või C	C
Teras värvitud 2-komponentse värviga või polüuretaaniga (isotsüanaadid)	MIG/MAG	C	C	C
	Elektroodkeevitus	C	C	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	C		C
Kõik materjalid puhastatud triklooretüleeniaga	MIG	P + A B E	P + A B E ja/või C	C
	MAG	P + A B E	P + A B E ja/või C	C
	Elektroodkeevitus	P + A B E	P + A B E ja/või C	C
	Plasma (keevitamine ja lõikus)	P + A B E	P + A B E ja/või C	C

Allikad: 3M ja Skydda Sverige AB

Tabelis toodud soovitused on vaid üldised, konkreetse valiku tegemiseks tuleks teha töökeskkonna mõõtmised, mille käigus selgitatakse välja saastatuse tüüp, kontsentratsioon, kehtiv hügieeniline piirväärtus ja kaitsefaktor.

Silmaloputusdušše on võimalik kasutada ka põletuste korral esmaabiks. Töökohtades, kus on söövitavate ainete või põletuse oht, peaks olema silmaloputus-esmaabidüšš. Silmaloputus-esmaabidüšš peaks olema sellise lahendusega, et nii seisev kui ka roomav kannatanu ulatuks dušši käsitsema. Tee duši juurde peab olema vaba. Alaliselt ühendatava dušiga peab olema ühendatud joogikõlblik vesi, mis peab olema eelsoojendatud. Duši korrasolekut peab regulaarselt kontrollima. Tuleb jälgida, et silmaloputusvedelik ei ole säilivusaega ületanud. Duši hooldus ja kontroll peab toimuma iga poole aasta tagant ja pidada tuleb ka hoolduspäevikut.

PURU SILMAS

Silma sattunud puru põhjustab hõõrdumistunde, mille tagajärjel tekib pisaravoolus. Hõõrdumistunne on tugev isegi siis, kui puru on silmas vaevaltmärgatav. Vahel esinevad vaevused isegi tagantjärele.

Esmaabi puru korral:

- Silma ei tohi hõõruda.
- Puru eemaldamiseks loputa silma puhta jooksva vee või silmaloputusvahendiga ning pilguta samal ajal silma.
- Pärast loputamist otsi silma pinnalt või lau alt puru.

Tihti on tööandjad varustanud oma töötajad silmakaitsevahenditega, kuid töötaja ei tunneta ohtu ja ei kasuta neid alati. Kaitsevahendite kasutamine on tähtis kutsehaiguste ja mitmesuguste vigastuste ennetuseks ja hilisemate ravikulude säästmiseks. Parim strateegia töötajate teavitamiseks on tööohutuse koolitus.

- Juhul kui puru on jäänud kinni, jäta selle eemaldamine arstile.

Investeeri oma tervisesse, kandes silmakaitsevahendeid.

On tavaline, et inimestel on mootorrattaga sõites kiiver peas, hokit mängides kantakse tervet hulka kaitsevahendeid ja autosõidu ajal tõmmatakse iseenesestmõistetavalt peale turvavöö.

Silmakaitsevahendite kandmine võib tihti tunduda tarbetuna, seda enam kui ettevõttes pole kunagi õnnetusi juhtunud. Milleks aga riskida? Kaotatud nägemist ei saa enam eales tagasi. ■

LEVINUMAD SILMAKAITSED

- 1 **Prillid** kaitsevad silmi, soovitatavalt ka oimukohti. Teatud prille saab kanda ka koos nägemist korrigeerivate prillidega. Mõningaid kaitseprille on võimalik kasutada nii kaitse- kui lugemisprillidena. Põhiliselt kasutavad selliseid prille elektroonika- ja peenmehaanikatööstused. Läätsed võivad olla mitmest materjalist, nt karastatud plastikust, klaasist või muust.
- 2 **Kiivri**le kinnituvad kaitseprillid on uusim lahendus silmade kaitsemiseks. See on mugavaim lahendus olukorras, kus nii kiivri kandmine kui ka kaitseprillid on kohustuslikud. Kiivriprille on eri värvi läätsedega.
- 3 Automaatselt tumenevad **keevituskaitsed** on kasutusel keevitamisel ning kaitsevad ohtliku UV- ja IR-kiirguse eest. Ekraan tumeneb keevituskaare tekkides automaatselt ja see võimaldab töötada mõlema käega. Osa selliseid maske on varustatud ka sundventilatsiooniga.
- 4 **Korvprillid** kaitsevad silmi ja on tihedalt vastu nägu. Soovitatav on kasutada hingavast materjalist prille, mis ei soodusta higistamist, sest sageli häirib higistamine töö tegemist.
- 5 Toonitud klaasiga **keevitusvisiirid** kaitsevad silmi ja nägu. Sõltuvalt keevitusmeetodist, tuleks valida sobiv tumedusaste (DIN-klass).
- 6 **Näokaitsed** kaitsevad nii silmi kui ka nägu. Näokaitse materjal valitakse vastavalt sellele, millises keskkonnas seda kasutatakse, kas kaitset on vaja keemiliste ühendite või muude osakeste eest. Et tagada silmade maksimaalne kaitse, peab näomaski all kasutama kaitseprille.
- 7 **Gaasikeevitusprillid** on mõeldud kasutamiseks gaasikeevituse juures.

Fotod: Skydda

vormistatakse kirjalikult ja säilitatakse 55 aastat.

Need nõuded ei ole kaugelki lihtsad. Näiteks, kuivõrd kahjulikuks hinnata konkreetseid sundasendeid või sundliigutusi ühele või teisele töötajale, arvestades tema iseärasusi, ning kui sobivaks hinnata seejuures kehtestatud töö- ja puhkeaja režiimi?

Kasutatava tulemuse saamiseks on vaja riskianalüüsi asjatundlikku teostajat. Kust teda leida, kui ettevõttes sellist asjatundjat ei ole? Oma teeneid pakuvad tasu eest paljud töötervishoiuteenistused ja FIE-d. Kahjuks aga ei ole ka see teenus alati piisavalt asjatundlik. Milline neist võiks olla ühes või teises küsimuses asjatundja?

MILLISEID OHUTEGURITE PARAMETREID ON VAJA MÕÖTA?

Eks ikka neid, mis arvatavasti võivad töötajate tervisele kahjulikud olla, mille kohta aga pole usaldusväärseid andmeid. Kui mõõtmised on aastaid tagasi tehtud, tuleks hinnata, kas neid võib veel usaldada. Kui on vahepeal toimunud töökeskkonnas olulised muudatused, oleks vaja ehk korraldada uued mõõtmised. Kriitiliselt tuleks vaadata ka, millal on mõõtmised tehtud. Näiteks, kui müra on mõõdetud ajal, mil olulised müraallikad ei tööta, ei ole tulemus usaldatav. Mõnikord on probleemiks mõõtmistulemuste hindamine. Kui mõõtmised teinud labor ei ole tu-

lemustele hinnangut andnud, ettevõttes selleks asjatundjat aga ei ole, tuleb leida lisaks asjatundja, kes tulemusi hindab. Selleks võib olla ka väljastpoolt tellitud riskianalüüsi teostaja.

TEGEVUSKAVA

Vastavalt TTOS-ile on tööandja kohustatud *töökeskkonna riskianalüüsi alusel koostama kirjaliku tegevuskava, milles nähakse ette ettevõtte kõikidel tegevusaladel ja juhtimistasanditel korraldatavad tegevused töötajate terviseriski vältimiseks või vähendamiseks, nende ajakava, teostajad, ning eraldama selleks vajalikud vahendid*. Kui tegevuskava on tehtud süsteemse korraliku riskianalüüsi alusel, võib loota, et midagi vajalikku kahe silma vahele ei jää.

TERVISEKONTROLL

Õigeaegselt ja korralikult läbi viidud tervisekontroll aitab tervise halvenemise avastada varakult ja võtta õigeaegselt vajalikud meetmed kutsehaiguse vältimiseks.

Vastavalt TTOS-ile on tööandja kohustatud *korraldama käesolevas või muudes seadustes või nende alusel kehtestatud õigusaktidega sätestatud korras tervisekontrolli töötajatele, kelle tervist võib tööprotsessi käigus mõjutada töökeskkonna ohutegur või töö laad, ning kandma sellega seotud kulud*.

Tervisekontrolliga seostub veel kontrolli otsuses toodud töötervishoiuarsti soovitude täitmine.

MIDA ARVATA SELLEST, KUI TERVISEKONTROLL ON TEHTUD ILMSELT PEALISKAUDEST?

Mõnigi kord on tööandjad hämmelduses, kui alles hiljuti toimunud tervisekontrolli käigus on arst leidnud töötaja tervise olevat täiesti vastava tehtavale tööle, aga teine arst on mõne aja pärast diagnoosinud kutsehaiguse. Kahjuks on siinkohal raske hinnangut anda, kuna tervisega seotut varjab suuresti isikuandmete kaitse loor. Küllaltki palju on ettevõtteid, kes nähes, et tööd tehakse pealiskaudselt, vahetavad teenusepakkuja välja. Seda võikski sellistel juhtudel soovitada.

TÖÖANDJA KOOSTÖÖ TÖÖTAJATEGA

Kuidas on tööandjal võimalik arvestada riskianalüüsil ja ka töö korraldamisel töötajate iseärasusi? Ei näe ju terviseprobleeme tavaliselt inimesele otsa vaadates – kellel on selg haige, kellel allergia mingite ainete vastu, kellel muud hädad. Seda võib teada saada aga töötajatega suheldes, küsides ja kuulates nende ettepanekuid. Vastavalt TTOS-ile on tööandja ja töötajad *kohustatud ohutu töökeskkonna nimel tegema koostööd. Selleks konsulteerib tööandja eelnevalt töötajate, töökeskkonnavoliniku või töötajate usaldusisikuga kõigis töökeskkonnaga seotud küsimustes, mis puudutavad töökeskkonna parandamise abinõude kavandamist ..., töötervishoiu ja tööohutuse alase väljaõppe kavandamist ja korraldamist ning uue tehnoloogia ja töövahendite valikut ja rakendamist. Tööandja arvestab võimaluse korral*

Praegusel eakatel töötajatel, kes on pikka aega töötanud aegunud tehnikaga, on kutsehaiguse risk suur.

Foto: Daisy Lappard

tehtud ettepanekuid ning kaasab töötajad kavandatu elluviimisesse.

Ja veel, ohutu töökeskkonna loomiseks ning töötajate töövõime säilitamiseks teeb töökeskkonnaspetsialist koostööd töötajatega ning töökeskkonnavoliniku, töökeskkonnanõukogu, töötajate usaldusisiku ja töötervishoiuteenuse osutajaga.

Nii et tööandja ja töötajate koostöö ei ole mitte ainult võimalus, vaid lausa kohustus. Kahjuks võib liiga sageli aga kutsehaigete käest kuulda, et nende arvamuse kohta pole tööandja vähimatki huvi ilmutanud. Veel enamgi, kui töötaja ise on oma ülemustele tervisehädasid kurtnud, ei ole tahetud tema muresid arvestada. Selle asemel võib ta saada vastuseks, et võib töölt lahkuda, kui ei meeldi. Selle tulemuseks on tavaliselt, et töötaja oma muresid enam tööandjale ei usalda, tööandja aga on pärast üllatunud, miks töötajal äkki on kutsehaigus diagnoositud, ja küsib, milles tööandja süüdi on.

TÖÖTAJA VÄLJAÕPE JA JUHENDAMINE

Tervisekahjustuste ärahoidmiseks on väga oluline, et töötaja tunneks oma töös esinevaid riske, nende võimalikku mõju tervisele, võimalikke ja vajalikke ennetusmeetmeid ning õigeid töövõtteid.

Õigusaktides on mitmeti sätestatud tööandja kohustused selles osas. Vastavalt TTOS-ile ei tohi tööandja *lubada tööle asuda töötajal, kellel puuduvad vajalikud erialateadmised ja oskused ning töötervishoiu- ja tööohutusalsed teadmised*. On väga oluline, et töötaja on just nimelt omandanud teadmised, mitte ainult andnud allkirja juhendamise kohta.

Veel, tööandja on kohustatud *teavitama töötajaid töökeskkonnavolinike, töökeskkonnanõukogu liikmete ja töötajate usaldusisikute kaudu ohuteguritest, töökeskkonna riskianalüüsi tulemustest ning tervisekahjustuste vältimiseks rakendatavatest abinõudest*. Riskianalüüsiga tutvumine on ka oluline töötaja väljaõppes. Selle kaudu peaks selguma ohutusmeetmete põhjendus ja kujunema teadlik suhtumine ohutusmeetmete vajalikkusesse. Muuseas, parim võimalus töötajate tutvustamiseks riskianalüüsiga on nende kaasamine selle tegemisse.

Veel on tööandja vastavalt TTOS-ile kohustatud:

- tutvustama töötajale töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid ning kontrollima nende täitmist,
- korraldama töötajale enne tööleasumist või töö vahetamist töökohale ja ametile vastava tööohutus- ja töötervishoiualase juhendamise ja väljaõppe. Juhendamist või väljaõpet tuleb korrata, kui töövahendeid või tehnoloogiat vahetatakse või uuendatakse,
- koostama ja kinnitama ohutusjuhendi tehtava töö ja kasutatava töövahendi kohta.

Mõned selgitused nende nõuete juurde. Ohutusjuhendisse tuleks tööandjal sisse kirjutada ka töötervishoiu nõuded ja selgitused, kuid praktikas puuduvad need sealt väga sageli. NB! Reeglina pole kahjuks neid nõudeid sisse kirjutatud ka erafirmade koostatud ohutusjuhenditesse. Töövahendite müüjad ei vastuta juhendite kvaliteedi eest. See

vastutus lasub tööandjal, kes kinnitab oma allkirjaga ohutusjuhendi. Siit soovitus: enne ohutusjuhendite kinnitamist (või ka enne töövahendite ostmist) tuleks vaadata ohutusjuhendid kriitiliselt üle ja kontrollida, kas neis on toodud ka töötervishoiualased juhised. Mitmel juhul, näiteks ergonomiliste töövõtete õpetamisel, ei tohiks piirduda ainult juhendi tutvustamisega, vajalik on ka praktiline õpetus, vajadusel ka perioodiline täiendusõpe.

TÖÖKOHA JA TÖÖVAHENDITE NÕUETEKOHASUSE TAGAMINE

Kutsehaiguste seisukohalt tuleks tähelepanu pöörata mürale, vibratsioonile, õhuvahetusele, ohtlike kemikaalide sisaldusele õhus, töökoha ja töövahendite ergonomilisele kujundusele jm. Kui nõuetekohast töökeskkonda ei ole võimalik tõesti muidu tagada, peab tööandja varustama töötajad vastavate kollektiivsete või isikukaitsevahenditega.

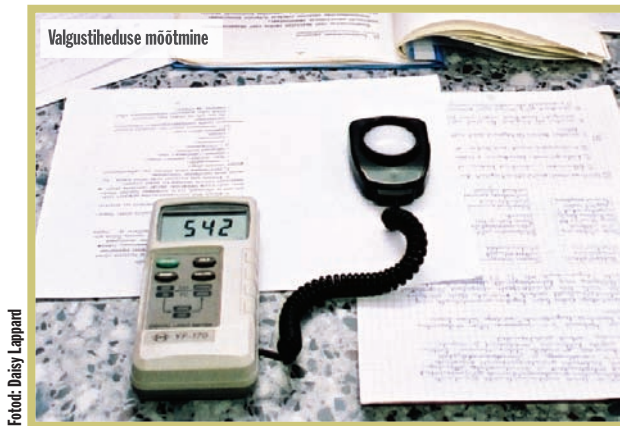
TÖÖKORRALDUS

Kutsehaigestumist on võimalik vältida veel mitmete töökorralduslike abinõudega. Nimetagem siinkohal mõningaid:

- raskuste teisaldamise mehhaniseerimine,
- töö- ja puhkeaja sobiv korraldus,
- ergonomilise mööbli ja töövahendite muretsemine,
- korralike olmetingimuste loomine,
- töö korraldamine nii, et töötajad ei peaks üksi tõstma liiga suuri raskusi,
- korraliku sisekliima loomine töökohtadel (temperatuur, niiskus, piisav õhuvahetus, sobiv õhu liikumise kiirus),
- ohtlike kemikaalide liiga suurte koguste vältimine töökohtadel,
- mitmesuguste töötervishoiuteenuste osutamine (näiteks vaktsineerimine, massaaž, taastusraviprotseduurid jm).

Töökorralduse kohta on õigusaktides sätestatud tööandjale rida kohustusi. Märgin siinkohal mõned TTOS-i nõuded:

- § 6 lg 2 nõuab: *Tööandja peab rakendama abinõusid, et füüsilistest ohuteguritest tulenevat terviseriski vältida või viia see võimalikult madalale tasemele.*
- Sama § lg 5: *Töökeskkonna müra ja vibratsioon peavad olema sellise tasemega, et nende kahjulik toime töötajale oleks välditud või viidud võimalikult madalale tasemele ka pikaajalise töötamise vältel.*
- § 8 lg 2 nõuab: *Kaitseks töökohas toimivate bioloogiliste ohutegurite eest peab tööandja võtma tarvitusele abinõud, arvestades ohuteguri nakatamisvõimet.*
- § 9 lg 3¹: *Suure füüsilise või vaimse töökoormuse, pikaajalises sundasendis töötamise või monotoonse töö puhul peab tööandja võimaldama tööpäeva või töövahetuse jooksul töötajale tööaja hulka arvatavad vaheajad.*
- § 13 lg 1 p 6² kohustab tööandjat *korraldama töötervishoiuteenuste osutamist ja kandma sellega seotud kulud*. Paragrahvis 19 on selgitatud, mida on seaduses mõeldud töötervishoiuteenuse all. Nimelt lg 2: *Töötervishoiutee-*

Fotod: Daisy Lappand

nus on töötervishoiuarsti, töötervishoiuõe, tööhügieeniku, tööpsühholoogi või ergonoomi (edaspidi töötervishoiu-spetsialist) tööülesande täitmine eesmärgiga aidata kaasa töötaja tervisele ohutu töökeskkonna loomisele, ennetada tööga seotud haigestumisi ning säilitada ja edendada töötaja tervist ja töövõimet.

- Lg 3 selgitab lisaks, et töötervishoiuteenuse hulka kuuluvad muuhulgas töötajate taastusravi korraldamine, tööandja nõustamine töö kohendamisel töötaja võimetele ja tervises seisundile, tööandja nõustamine töövahendite ja isikukaitsevahendite valikul ja kasutamisel ning töötingimuste parandamisel.

FÜÜSILISE ÜLEKOORMUSE VÄLTIMINE

TTOS-i § 9 lg 3 nõuab, et töötaja füüsilise ja vaimse ülekoormuse vältimiseks peab tööandja kohandama töö töötajale võimalikult sobivaks. Töökoha kujundamisel ja töö korraldamisel peab arvestama töötaja kehalisi, vaimseid, soolisi ja ealisi iseärasusi, tema töövõime muutumist tööpäeva või vahetuse jooksul ning võimalikku pikaajalist üksinda töötamist.

Nende nõuete kohta võib öelda, et tegemist on valdavalt ebakonkreetsete nõuetega – nende põhjal ei saa hästi aru, mida ikkagi täpselt tegema peab. Eesmärk (või tulemus) aga on sõnastatud TTOS-i § 3 lg 2-s: Töökeskkonnas toimivad füüsilised, keemilised, bioloogilised, füsioloogilised ja psühholoogilised tegurid ei või ohustada töötaja ega muu töökeskkonnas viibiva isiku elu ega tervist. Järelikult – kui töötaja on ikkagi töötingimuste tõttu haigestunud, ei ole abinõud olnud piisavad.

TÖÖKESKKONNA SISEKONTROLLI TEOSTAMINE

Sisekontrolli käigus on tööandja kohustatud vastavalt TTOS-ile kontrollima TTOS-i ja selle alusel välja antud teiste õigusaktide nõuete täitmist. See käib ka kõigi ülalmainitud nõuete kohta. Järelikult, kui sisekontrolli käigus pole nõuete puudulikule täitmisele tähelepanu pööratud, on sisekontroll olnud ebapiisav. Muuseas, nagu ülal märgitud, kuulub tööandja kohustesse ka töötaja töötervishoiunõuete täitmise kontrollimine.

KUTSEHAIGESTUMISE PÕHJUSED

Võiks arvata, et vaegkuulmise põhjuseks on liiga suur müra. “Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise registreerimise, teata-

mise ning uurimise korra” lisana kinnitatud raporti vormist aga nähtub, et kutsehaigestumise tegelikeks põhjusteks loetakse hoopis järgnevad:

- puudulikku väljaõpet ja juhendamist,
- puudulikku töökeskkonna sisekontrolli,
- riskianalüüsi puudulikkust või puudumist,
- ohtlike kemikaalide kasutusnõuete rikkumist,
- isikukaitsevahendite puudumist või mittekasutamist,
- tööohutusnõuete rikkumist töötaja poolt jm.

Loetelust nähtub, et põhjusteks on loetud kutsehaigestumise vältimiseks või haigestumise tõenäosuse vähendamiseks vajalike tööandja või töötaja kohustuste täitmata jätmist. Selle seos haigestumisega võib olla suurem või väiksem. Kahjulikke kemikaale üle piirnormi sisaldavas töökohas kaitsevahendite kasutamata jätmise seos haigestumisega tundub üsna selge olevat. Kuidas aga puutub siia kehv riskianalüüs? Puutub üsna oluliselt. Riskianalüüsist peab selguma, milliseid kahjulikke aineid, millises ja kuivõrd ohtlikus kontsentratsioonis töökeskkonnas sisaldub ja kuidas need võivad mõjutada töötaja tervist. Sellest tulenevalt saab tööandja töötada välja vajalikud ennetusmeetmed. Töötaja saab teada, kui tõsine on oht tema tervisele ja käitub vastavalt etevaatlikumalt. Analoogselt võivad ka puudulik sisekontroll, puudulik väljaõpe jt soodustada kutsehaiguse teket.

Järelikult tuleb selgitada, milliste nõuete täitmata jätmine võis soodustada uuritava kutsehaigestumise teket.

NB! Ei tohi unustada, et kutsehaigus kujuneb pika perioodi jooksul! Kutsehaiguse diagnoosimise teates näitab töötervishoiuarst, millise perioodi jooksul tema hinnangul on kutsehaigus tekkinud. Kõigi mainitud nõuete täitmist tuleb hinnata kogu selle perioodi jooksul. Tüüpiline viga on näiteks järelda hiljuti valminud riskianalüüsist, et sellega on kõik korras. Kutsehaiguse uurimisel peaks huvi pakkuma ka see, kas ja milline oli riskianalüüs varem, töötaja tööle asudes (muidugi kui see aeg on arvestatud kutsehaiguse kujunemise aja sisse ja kui riskianalüüsi nõue oli sel ajal juba kehtestatud).

MIDA TEHA, ET ENAM SAMA KUTSEHAIGUST EI DIAGNOOSITAKS?

Abinõud, mis aitavad järgmist samalaadset juhtu ära hoida, tulenevad kõige paremini kutsehaigestumise põhjuste selgitusest. Seda, mis oli kehvasti (st mis põhjustas kutsehaiguse), tuleb nüüd parandada. ■